

Spreuken 8: Wie is de Wijsheid?

Studie vanuit de Statenvertaling

Indien niet anders vermeld wordt geciteerd uit de Statenvertaling 1977.

M.V. 3 maart 2010

Spreuken 8:1-4, de gepersonifieerde Wijsheid:

- 1 Roept de Wijsheid (LXX: *sophia*) niet, en verheft niet de Verstandigheid **Haar** stem?
- 2 Op de spits der hoge plaatsen, aan den weg, ter plaatse, waar paden zijn, staat **Zij**;
- 3 Aan de zijde der poorten, voor aan de stad, aan den ingang der deuren roept **Zij** over-luid:
- 4 Tot u, o mannen! roep Ik, en Mijn stem is tot de mensenkinderen.

Interessant wordt het vanaf vers 22 alwaar we iets meer te weten komen over Wie deze Wijsheid is. Hier is de Wijsheid nog een vage “Zij”, maar vanaf vers 22 kunnen we er een “Hij” in herkennen als we er nieuwtestamentische passages bij betrekken die verwant blijken te zijn met Spreuken 8.

Spreuken 8:22-31, het voorbestaan van de Wijsheid

- 22 De HEERE⁽⁴¹⁾ bezat⁽⁴²⁾ Mij [in het]⁽⁴³⁾ **begin** van Zijn weg⁽⁴⁴⁾, **vóór Zijn werken**⁽⁴⁵⁾, van toen aan⁽⁴⁶⁾.
- 23 **Ik ben van eeuwigheid af** gezalfd⁽⁴⁷⁾ geweest; van de aanvang, van de oudheden⁽⁴⁸⁾ der aarde aan.
- 24 **Ik was geboren**⁽⁴⁹⁾, toen de afgronden nog niet waren, toen nog geen fonteinen waren, zwaar van water⁽⁵⁰⁾;
- 25 Aleer de bergen gegrondvest⁽⁵¹⁾ waren, vóór de heuvels **was Ik geboren**.
- 26 Hij⁽⁵²⁾ had de aarde nog niet gemaakt⁽⁵³⁾, noch de velden⁽⁵⁴⁾, noch de aanvang⁽⁵⁵⁾ van de stofjes der wereld.
- 27 **Toen Hij de hemelen bereidde, was Ik daar**; toen Hij een cirkel⁽⁵⁶⁾ over⁽⁵⁷⁾ het vlakke van de afgrond beschreef;
- 28 Toen Hij de bovenste wolken van boven vestigde⁽⁵⁸⁾; toen Hij de fonteinen van de afgrond vastmaakte⁽⁵⁹⁾;
- 29 Toen Hij aan de zee haar perk⁽⁶⁰⁾ stelde, opdat de wateren Zijn bevel⁽⁶¹⁾ niet zouden overtreden; toen Hij de grondvesten der aarde stelde⁽⁶²⁾;
- 30 Toen was Ik een **voedsterling**⁽⁶³⁾ **bij Hem**, en Ik was dagelijks⁽⁶⁴⁾ [Zijn] vermakingen⁽⁶⁵⁾, te allen tijde voor Zijn aangezicht spelende;
- 31 Spelende⁽⁶⁶⁾ in de wereld van Zijn aardrijk, en Mijn vermakingen zijn met de mensenkinderen⁽⁶⁷⁾.

Spreuken 8 bevat een scheppingshymne die de hoge ‘ouderdom’ van de Wijsheid beschrijft, namelijk dat ze er reeds was vóór al het geschapene: dat ze (“Mij”) reeds bestond vóór Gods werken.

Wie is deze Wijsheid?

Wijsheid wordt in het Nieuwe Testament meermaals gelinkt aan Christus:

“**De Zoon des mensen** is gekomen, etende en drinkende, en zij zeggen: Ziet daar, een Mens, Die een vraat en wijnzuiper is, een Vriend van tollenaars en zondaars. Doch **de Wijsheid** is gerechtvaardigd geworden van Haar kinderen” (Mattheüs 11:19; Lukas 7:35).

“...de **wijsheid** van Sálomo; en ziet, meer dan Sálomo is hier!” (Mattheüs 12:42; Lukas 11:31).

“Waarom ook **de wijsheid Gods** zegt: Ik zal profeten en apostelen tot hen zenden, en van die zullen zij sommigen doden, en sommigen zullen zij uitjagen” (Matt. 23:33-34). Vergelijk: “Daarom ziet, **Ik** zend tot u profeten, en wijzen, en Schriftgeleerden” (Jezus in Lukas 11:49).

“**Christus**, de kracht Gods, en **de wijsheid Gods**” (1 Kor. 1:24).

“Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is **wijsheid** van God” (1 Kor. 1:29).

“En van **Christus**; in Wie al de schatten der **wijsheid** en der kennis verborgen zijn” (Kol. 2:3)

In Johannes' evangelie zien we een verwantschap met Spreuken 8:

“In het **begin** was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Dit was in het **begin** bij God” (Johannes 1:1-2, HSV).

“En wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de **Eniggeborene** van de Vader” (Johannes 1:14).

Nog meer overeenkomst van Christus in het Johannesevangelie met de Wijsheid in Spreuken:

- Het Woord was in het begin (Johannes 1:1)
De Wijsheid was in het begin (Spreuken 8:22-23)
- Het Woord was bij God (Johannes 1:1)
De Wijsheid was bij God (Spreuken 8:30)
- Het Woord was schepper (Johannes 1:1-3)
De Wijsheid was schepper (Spreuken 3:19)
- Christus is het brood des levens (Johannes 6:35)
De Wijsheid is het brood des levens (Spreuken 9:5)
- Christus is de deur van de schapen en de goede herder (Johannes 10:7, 11, 14)
De Wijsheid is de deur en de goede herder (Spreuken 8:34-35)
- Christus is het leven (Johannes 11:25)
De Wijsheid brengt leven (Spreuken 3:16; 8:35; 9:11)
- Christus is de weg en de waarheid (Johannes 14:6)
De Wijsheid is de weg (Spreuken 3:17; 8:32-34)

Ook zien we een verwantschap van Spreuken 8 met wat Paulus schreef, namelijk dat de Wijsheid er al was vóór “alle dingen”, en dit impliceert alles wat geschapen en tot bestaan gekomen is: “Hij is vóór alle dingen”:

“Want **door Hem zijn alle dingen geschapen**, die in de hemelen en die op de aarde zijn, **die zienlijk en die onzienlijk zijn**, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn **door Hem en tot Hem geschapen**; En **Hij is vóór alle dingen**, en **alle dingen bestaan tezamen door Hem**” (Kolossenzen 1:16-17).

Christus is “de oorsprong”, “het Begin” of “de Alfa”, van alles wat bestaat: de Schepper:

“Dit zegt de Amen, de getrouwe en waarachtige Getuige, de **oorsprong** [of: **Begin**] van Gods schepping” (Openbaring 3:14, HSV).

“Ik ben de **Alfa**, en de Oméga, het **Begin** en het Einde, de **Eerste** en de Laatste” (Openb. 22:13).

“Alle dingen zijn door het [Woord] ontstaan en zonder dit [Woord] is geen ding ontstaan, dat ontstaan is” (Johannes 1:3, HSV).

“Hij was in de wereld en de wereld is door Hem ontstaan” (Johannes 1:10).

“Dat de wereld gemaakt is door het Woord van God, zodat de dingen die men ziet, niet ontstaan zijn uit wat zichtbaar is” (Hebreeën 11:3, HSV).

De term “geboren” duidt niet op ontstaan maar op voorbestaan

De Zoon is volgens Spreuken 8 en Johannes “geboren” uit de Vader:

“Ik **was geboren**⁽⁴⁹⁾, toen de afgronden nog niet waren, toen nog geen fonteinen waren, zwaar van water⁽⁵⁰⁾; Aleeer de bergen gegrondvest⁽⁵¹⁾ waren, vóór de heuvels **was** Ik **gebo-**
ren” (Spr. 8:24-25).

“En wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de **Eniggeborene** van de Vader” (Johannes 1:14).

“De **eniggeboren** Zoon, Die **in de schoot des Vaders** is” (Johannes 1:18).

“Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn **eniggeboren** Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe” (Johannes 3:16).

Is de term “geboren” aan een tijdstip gekoppeld? De Zoon was “geboren” vóór het ontstaan van “alle dingen”. Dit ontstaan van “alle dingen” impliceert ook het ontstaan van de tijd. Vóór de schepping was er geen tijd. De hemel is niet gebonden aan tijd. Tijd bestaat enkel in ons geschapen universum en de schepselen daarin. De term “geboren” kan daarom niet gezien worden in verbinding met tijd. Bovendien staan in Spreuken 8 de uitdrukkingen “**was geboren**”, en “**van eeuwigheid af**”. Het gaat hier dus niet over het *ontstaan* van de Wijsheid, maar over zijn (eeuwig) *bestaan* vóór alle dingen die geschapen werden.

De term “eniggeboren” is veeleer een antropomorfe, naar menselijk begrip voorgestelde uitdrukking. Dit moet begrepen worden als dat de Zoon 1. éinig is, 2. onderscheiden van de Vader, maar 3. van dezelfde eeuwige, goddelijke natuur als de Vader. De Zoon, of de Wijsheid, is een Persoon die inherent tot de Godheid behoort, en naar menselijk begrip te vergelijken is met een eniggeboren zoon van een vader.

Noot: in de Schrift wordt van de Heer Jezus gezegd dat Hij ook “eerstgeboren zoon” is. Men zal begrijpen dat een zoon niet “eerstgeboren” en tegelijk “eniggeboren” (de eerste van een reeks nakomelingen) kan zijn. Ikzelf ben als oudste van 7 kinderen eerstgeboren, maar uiteraard niet eniggeboren. Deze term “eerstgeboren” gaat daarom over een onderscheiden **positie**, en wel met betrekking tot al het geschapene. Zie bv. Psalm 89:28: “Ook zal Ik hem tot een **eerstgeboren zoon stellen**, tot een hoogste over de koningen der aarde”. Met betrekking tot de schepping en Zijn vleeswording, werd de Zoon tot eerstgeborene **gesteld**. Dat is: Hij is de overste van de schepping (maakt er geen deel van uit!), te vergelijken met de positie van een eerstgeborene in een gezin, in bijbelse tijden.

De unieke band tussen de Vader en de Zoon

Naast Spreuken 8 wijst de uitdrukking “Die in de schoot des Vaders is” in Johannes 1:18, op de unieke, intieme band tussen de Vader en de Zoon, namelijk dat zij van dezelfde natuur moeten zijn, van dezelfde Goddelijkheid.

Over deze Goddelijke band, van vóór het ontstaan van “alle dingen”, in het eeuwige voorbestaan, vóór het ontstaan van de tijd en alle andere dingen, kan je ook lezen in Johannes 17:

“En nu verheerlijk Mij, Gij Vader, bij Uzelf, met de heerlijkheid, die Ik **bij U had, eer de wereld was**” ... “Gij hebt Mij liefgehad, **vóór de grondlegging der wereld**” (Johannes 17:5, 24)

Deze enige, Goddelijke Zoon was ook al in het Oude Testament bekend, alhoewel Zijn volle openbaring pas in het Nieuwe Testament kwam:

“Wie is ten hemel opgeklommen, en neergedaald? Wie heeft de wind in Zijn vuisten verzameld? Wie heeft de wateren in een kleed gebonden? Wie heeft al de einden der aarde gesteld? Hoe is Zijn Naam, en hoe is de Naam van Zijn **Zoon**, zo gij het weet?” (Spreuken 30:4).

“Want een Kind is ons geboren, een **Zoon** is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn naam Wonderlijk, Raad, **Sterke God, Vader der eeuwigheid**, Vredevorst” (Jesaja 9:5).

Kanttekeningen bij Spreuken 8:22-31 in de oude Statenvertaling:

De kanttekeningen in de oude Statenvertaling laten zien dat gelovigen in de 17de eeuw goed konden onderscheiden wie de gepersonifieerde Wijsheid was. Ze zijn interessant en daarom geef ik ze hier weer. Ik heb ze geverifieerd aan mijn persoonlijke Statenbijbel (plaatje hieronder, rechts) die gedrukt werd in 1647 (slechts 10 jaar na de eerste uitgave):

- 41) **De HEERE**: Versta, den eeuwigen Vader van onzen Heere Jezus Christus; dat is, de eerste persoon der eeuwige Godheid.
- 42) **bezat**: Dat is, had mij in en bij hem, uit hem op een onbegrijpelijke wijze geboren zijnde; Joh. 1:1; Col. 1:15; Hebr. 1:3, 5.
- 43) **Mij in het**: Te weten, de wezenlijke Wijsheid, het zelfstandig Woord des Vaders, of de tweede persoon des goddelijken wezens, de eeuwige en eniggeboren Zoon en waarachtig God, van wien zie ook boven Spreuk. 1:20, en hier Spreuk. 8:12; Joh. 1:1; Col. 1:15.
- 44) **Zijns wegs**: Dat is, zijner werking, als der schepping, ja ook van zijn eeuwigen raad en voornemen om de wereld te scheppen, gelijk de volgende woorden uitwijzen.
- 45) **vóór Zijn werken**: Dat is, van alle eeuwigheid af, als er nog niets gemaakt was.
- 46) **van toen aan**: Te weten, als er niets was dan God en niets dan eeuwigheid. Vergelijk Ps. 93:2.
- 47) **gezalfd**: Dat is, verordend en ingesteld als ene prinses om de wereld te scheppen, te onderhouden en te regeren.
- 48) **van de oudheden**: Dat is, voor de aarde, eer de aarde geschapen was. Vergelijk onder Spreuk. 8:25, 26.
- 49) **geboren**: Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen Ps. 51:7; also in Spreuk. 8:25.
- 50) **zwaar van water**: Hebreeuws, zwarigheden der wateren; dat is, grote menigte van water. Of, bezwaard met water; dat is, vol water en overvloeiende van water.
- 51) **ingevest**: Dat is, ingedrukt, gegrond en vastgezet waren. Het Hebreeuwse woord ziet daarop, dat de bergen hunne grondvesting hebben onder in de wateren.
- 52) **Hij: Namelijk**: de Heere, boven Spreuk. 8:22.
- 53) **nog niet gemaakt**: Het Hebreeuwse woord ad, of gnad, is elders ook aldus genomen; zie Job 1:18, en de aantekening. Of, Hebreeuws, totdat Hij de aarde niet gemaakt had; dat is, aler Hij de aarde gemaakt had.
- 54) **de velden**: Het Hebreeuwse woord betekent de plaatsen, die buiten de huizen en steden zijn, als de straten en velden. Voor velden is het hier genomen, gelijk ook Ps. 144:13; Ezech. 7:15.
- 55) **den aanvang**: Hebreeuws, het hoofd; dat is, begin. Alzo Num. 10:10; Pred. 3:11; Ezech. 40:1. De zin is dat nog het minste stofje niet gemaakt was.
- 56) **een cirkel**: Of, een cirkel ordende, zette. Dit wordt gezegd ten aanzien van den vorm des aardrijks, welke van God rond gemaakt is, zodat het diepe wateren omvat, en van die rondom omvat wordt. De zin is, dat God de aarde gelijk met een kompas of passer rond gemaakt heeft.
- 57) **over**: Dat is, over de diepe wateren.
- 58) **vestigde**: Te weten, opdat zij hare plaats behoudende, niet zouden nedervallen op de aarde.
- 59) **vastmaakte**: Dat is, een vasten en gedurigen loop gaf.
- 60) **perk**: Hebreeuws, inzetting, ordening; dat is, perk, binnen hetwelk zij zich zou moeten houden.
- 61) **bevel**: Hebreeuws, mond. Zie Gen. 41:40.
- 62) **stelde**: Of, inzette, of beschreef.
- 63) **voedsterling**: Te weten, dat bij zijne voedster gedurig is. Alzo is de eeuwige Zoon Gods, de zelfstandige wijsheid des Vaders, van eeuwigheid onverscheidenlijk bij Hem geweest, gelijk geschreven is Joh. 1:1: het Woord was bij God. Idem: Joh. 17:5: verklaar mij met de klaarheid, die Ik bij U had eer de wereld was. doch het woord kan ook genomen worden voor dengene, die zelf voedt, zijnde de overzetting aldus gesteld: en ik ben bij hem voedende; dat is, onderhoudende en regerende alle dingen, en voornamelijk zijne kerk door zijnen Geest en Woord opkwekende en voedende.
- 64) **dagelijks**: Hebreeuws, dag dag; dat is, dagelijks, altijd. Zie Gen. 39:10, en onder Spreuk. 8:34.
- 65) **vermakingen**: Hiermede wordt door een figuurlijke manier van spreken te kennen gegeven de grote aangenaamheid des Zoons Gods bij zijnen Vader. Zie Matth. 3:17; Joh. 5:20, en Joh. 8:29. Anders: en Ik ben ene dagelijkse vermaking; te weten, der schepselen door mijn algemene en bijzondere weldaden.
- 66) **Spelende**: Te weten, mits dat zij zich zeer wonderbaar en menigerlei vertoont in aller schepselen onderhouding en regering.

67) met de mensenkinderen: Te weten, om die goed te doen, ten aanzien van het tegenwoordige en toekomstige leven.

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm